

Тема: «Під чужим небом». Література письменників-емігрантів. «Празька школа» української поезії, її представники. Євген Маланюк «Уривок поеми», «Нарис на книзі віршів...». Коротко про митця. Художнє осмислення героїчної і трагічної історії України, оптимістичний висновок про її майбутнє в поезії «Уривок з поеми». Її актуальність, символічність назви.

«Напис на книзі віршів...» - ліричний роздум про призначення поезії, важливості місії поета закарбувати свій час для нащадків

Студенти повинні знати:

- особливості розвитку і функціонування української літератури за кордоном, «празької школи» української поезії та її представників;
- основні віхи життя Євгена Маланюка, провідні мотиви лірики.

Студенти повинні вміти:

- давати загальну характеристику розвитку української літератури за кордоном;
- розкривати основні чинники формування світогляду Євгена Маланюка;
- розкривати ідейно-художній зміст поезій, інтерпретувати значення образів-символів.

Джерела:

Основна література:

1. Українська література (рівень стандарту) : підруч. для 11 кл. закл. загальн. серед. освіти / Олександр Авраменко, Василь Пахаренко. — К. : Грамота, 2019. – с. 151-158.

Допоміжна література:

1. Слоньовська О. Цикл уроків за творчістю Василя Симоненка. Патріотична, філософська та інтимна лірика // Українська мова і література у школах України.- 2020. - № 6. – С. 44-47.

Інформаційні ресурси:

1. <https://tyzhden.ua/ia-kryvavykh-shliakhiv-apostol-ievhen-malaniuk-u-rol-i-ukrainskoho-frojda/>

«Лицар на білому коні» в українській літературі

ПЛАН

Вступ

1. Еміграційна література. Загальна характеристика.
2. Найвідоміші представники «празької школи».
3. Євген Маланюк. Штрихи до портрету
4. Аналіз поезії «Уривок з поеми».
5. Аналіз поезії «Напис на книзі віршів».

Висновок

Епіграф

*«Ми є. Були. І будем ми!
Й Вітчизна наша з нами!..»
Іван Багряний.*

ВСТУП

Для українських письменників 30-80 років ХХ століття еміграція була трагедією їхнього життя. Бо це не просто було життя за кордоном, це означало заборону повернутися до рідного краю. А хіба може бути щасливим письменник, позбавлений можливості спілкуватися з народом? Звичайно, ні. Однак, хоч як важко було письменникам-емігрантам, котрі знали, що їхні твори не дійдуть до українського читача, вони писали, аби світ знав, що є така країна Україна, що є такий народ – українці - їхніми болями і стражданнями, з проблемами, які конче треба розв'язати.

1. Еміграційна література. Загальна характеристика

У першій половині ХХ століття остаточно сформувався тоталітарний стиль українського (як і радянського в цілому мистецтва, коли воно стало підпорядкованим державно-партійному керівництву й обслуговувало інтереси верхівки влади для зміцнення засад тоталітаризму в СРСР. Ці процесі викликали в мистецьких колах різні наслідки: одні діячі були репресовані, інші мусили замовкнути чи змиритися з реаліями життя, ще інші іммігрували. Так, за свідченням Б. Кравцева, дослідника історії української літератури, 89 українських письменників були фізично знищені, 212 - замовкли, 22 - вижили і здебільшого повернулись в літературу, 42 - не були реабілітовані і zostались в ув'язненні або померли, 83 – емігрували, використавши для того Другу світову війну. Всього вибуло 448 письменників.

Офіційна пропаганда накидала думку, що а кордоном здебільшого живуть ті українці, які радили рідну землю. Та час довів, що це люди складної долі, наші співвітчизники, яким дорога Україна. Ріні обставини, події мусили їх покинути свою рідну землю, але вони ніколи не убували її, завжди бажали своїй батьківщині кращої долі.

Творчість митців, що стали невірними вигнанцями, в радянській Україні всіляко замовчувалась, а якщо це було неможливо, то їхні імена вкривали брудом, ставлячи тавро зрадника батьківщини. Через це українська література на довгий час втратила цілий культурний пласт, зрікшись багатьох своїх талановитих діячів.

Словникова робота.

Українська діаспора – українська національна спільнота, що проживає поза межами українських земель. Вона відіграла важливу роль у підтримці у розвитку української культури, особливо літератури.

Література української діаспори - це літературна творчість письменників, які політичних, економічних, релігійних причин виїхали на чужину для постійного чи тривалого проживання. Інша назва – емігрантська (еміграційна) література. Проблему місту та обсягу цього поняття незалежно не розроблено. Терміни «еміграція» і «діаспора» здебільшого вважають тотожними. Прийнятно є думка Богдана Рубчака, котрий вважає, що літературу українського зубожіння слід називати емігрантською, оскільки більшість її творців – справді переміщені особи, які не власної волі опинилися за межами Батьківщини.

Вітчизняні джерела чітко засвідчують **три хвили переселенського руху**:

- з останньої чверті ХІХ століття до початку Першої світової війни;
- період між двома світовими війнами;
- час після Другої світової війни.

Розрізняють три психологічно відмінні генези української еміграції. Так, у Канаді та США, куди до Першої світової війни виїхало близько 400 тисяч наших співвітчизників, українська еміграція постала переважно через нестерпне соціально-економічне становище в Україні. Література **першої хвилі еміграції** створювалася під впливом уснопоетичної народної творчості. Домінує поезія, якій притаманна стабільність сюжетів, мотивів, жанрів, специфічна семантика текстів з відповідними функційними зв'язками, часом зі слідами примітивного мислення, певною зрощеністю думками, історичними піснями, казками – через запозичення, наслідування, переспіви, цитування тощо.

Друга хвиля еміграції умовлена подіями Першої світової війни, розпадом Австро-Угорської імперії та загарбанням значних українських етнічних

територій іншими державами. Емігранти – це передусім представники української інтелігенції, прихильники вільної України.

Третя хвиля еміграції мала здебільшого політичний характер. Це були ті, хто разом і родичами пережив сталінські репресії й став «ворогом народу», колишні заможні верстви, що втратили власність і привілеї, молоді люди, яких силоміць забрали на роботу до Німеччини, і вони не наважувалися повертатися в лабеті сталінської «феміди», колишні вояки Української Повстанської Армії – усім їм загрожували репресії. На чужині опинилися Іван Багряний, В. Барка, Т. Осьмачка, У. Самчук, Ю. Лавріненко, Ю. Шерех (Шевельов) та інші.

1945 р. і місті Нюрнберг (Німеччина) організовано Мистецький український рух (МУР), письменницьку організацію, що проіснувала приблизно до кінця 1948 року. До ініціативної групи **входили І. Багряний, В. Домонтович (Петров), Ю. Косач, І. Костецький, І. Майстренко, Ю. Шерех, голова – У. Самчук.**

Після поразки УНР переважна більшість національно свідомої інтелігенції змушена була покинути батьківщину. Найлояльніше до українських емігрантів поставилася Чехословаччина, де Президент Томаш Масарик запропонував притулок у його державі. Уряд створив необхідні умови для здобуття українцями освіти в українських навчальних закладах у Празі і Подєбрадах.

У 1922 році в містечку Подєбради відкрилася Українська господарська академія, куди відразу вступило 300 студентів. Згодом у Празі відкрилися Вищий педагогічний інститут ім. М. Драгоманова, Український вільний університет, Українська мистецька студія. Багато молоді навчалася в Карловому університеті. Весь цвіт наукової і творчої інтелігенції, що зосередився у Празі та Подєбрадах, не відчував відірваності від рідної землі. На сторінках журналу «Нова Україна» друкували свої твори Олександр Олесь, Володимир Винниченко, Микола Вороний; були вміщені тут і новели Валер'яна Підмогильного, Григорія Косинки, а також рецензії відомих літературних критиків. У Празі діяли видавництва «Дніпрові пороги», «Київ», «Наступ». У Подєбрадах виходили часописи «Наша громада», «Подєбрадт», «Село». Тут була преса з усіх європейських країн, багаті бібліотечні фонди. У такій благодатній суспільній і культурно-мистецькій атмосфері сформувалося літературне явище, яке дістало назву **«Празька школа»**.

До «Празької школи» **належали** поети, чия творчість почалася в еміграції, зокрема у Празі чи Подєбрадах. Її представниками вважають **Євгена Маланюка, Наталю Ливицьку-Холодну, Оксану Лятуринську, Олега Ольжича, Олену Телігу, Олексу Стефановича, Леоніда Мосендза** та інших.

Термін «Празька школа» умовний, тому що це не була організація, яка мала свій статут або ж чітку ідеологічну чи естетичну платформу.

Євген Маланюк, Олег Ольжич, Олена Теліга та Леонід Мосендз становили «вісниківське» крило «Празької школи», що дістало назву «вісниківська квадрига». На їхній творчості певною мірою позначився вплив ідеології головного редактора журналу «Вісник» Дмитра Донцова, ідеолога українського націоналізму, який надавав їм змогу друкуватися на сторінках свого журналу «Літературно-науковий вісник (1922-1933 рр.)», а з 1933 року – «Вісник». Також чимало представників «Празької школи» жили не тільки в Празі, а й у Варшаві, Львові та інших містах.

«Празька школа», збагачена здобутками наддніпрянської лірики, за спостереженнями Б.-І. Антонича, «вражала своєю цілісністю». Вона переймалася не лише «тугою за втраченою батьківщиною», а й «розлитим широкою рікою історизмом».

«Пражани» витворили довкола себе потужні силові «поля» «аристократизму духу», стали осередком формування нового типу вольового українця, котрий невдовзі утверджувався в житті. Митці працювали в різних стилях. Так, Олена те ліга тяжіла до чітко вираженого неоромантизму, О. Стефанович та Ю. Клен – до необароко. Ю. Клен поєднував у своїй поезії риси «неокласики», неоромантизму та експресіонізму.

Дороги представників «Празької школи» часто перетиналися, а надто Олени Теліги та Олега Ольжича. Обоє свідомо пожертвували свій талант, свою долю справі визволення України. Обоє стали найдіяльнішими активістами ОУН – єдиною можливою на той час структури, спроможною об'єднати розпорошене українство, сконцентрувати його волю для відновлення історичної справедливості. Вони боролися проти німецьких окупантів і загинули: гестапівці розстріляли Олену Телігу у Бабиному Яру 1942 року, а 1944 року замордували Олега Ольжича в концтаборі Заксенхаузен.

Поети «празької школи» доповнили й піднесли на високий щабель розвитку українську літературу міжвоєнних десятиліть. Адже вони зверталися до тем, ідей та образів, які в радянській Україні були заборонені.

Тематичні обрії їхніх творів широкі, охоплюють у своє художнє поле античні й середньовічні мотиви, котрі перегукуються з болючими проблемами ХХ століття. Національна проблематика, гуманістичний пафос і вольове напруження творів «пражан» служили і можуть служити ідейною зброєю в боротьбі за суверенну Україну.

1. Найвідоміші представники «празької школи»

Олег Ольжич

Талановитий поет, публіцист, політичний діяч, археолог, людина-легенда. Син видатного українського поета Олександра Олесея. Під час Другої світової війни виступив організатором підпільного руху опору фашистам. Жорстоко закатований німцями на смерть 1944 року.

Збірками «Рінь», «Вежі», «Підзамча» він увійшов в українську літературу як поет раціональної, предметної лірики, що заперечувала сентиментальне оспівування життя та образ пасивної, безвольної людини. Олег гартував свою волю і вважав, що саме сильна духом, цілеспрямована особистість потрібна майбутній відродженій Україні. По-новому трактує митець поняття героїчного, що поєднує в собі й хоробрість, і відвагу серця, а головне – сильний заряд духовності, яка веде борців до оновлення світу, розбиває кайдани рабства.

Ліричний герой його поезій – несхитний у переконаннях борець за національну ідею, сильна людина. Для поетичного стилю Олега Ольжича характерні висока культура та самотність образного мислення.

Воно дощем спадає золотим
Тобі на серце, - і життя щоденне
Здається святом, палацом – твій дім.
І кожне діло є благословенне.
І враз не стане. Курява дорог
Встає до сонця, і чорніє лик твій...
Земля широка. Мудрий в небі Бог.
І серце людське – мужнє і велике.

Оксана Лятуринська

Письменниця, скульпторка, малярка, есеїстка та перекладачка. В еміграції з 1924 року: спочатку жила в Чехословаччині, потім у Німеччині та США. Померла 1970 році в Міннеаполісі.

Найчастіше поетеса зверталася до ліричних мініатюр, які сповнені чудових несподіванок і творчих відкриттів. Її лірична героїня – дочка поневоленої нації, тому, сягаючи своїм зором у сиву давнину, бачить вольові натури, які захищають свободу. Вірші Лятуринської пронизує ідея кодексу честі воїна-дружинника, який любить сп'яніння боєм і готовий зустріти смерть у бою за «землю Руськую». У духовній атмосфері поетичного світу авторки

домінує язичницьке світосприйняття, але поволі відбувається поєднання поганських і християнських начал. Прагненням відтворити духовний клімат давньої Русі, проїнятися настроями предків, які боронили рідну землю від ворогів, поезія Лятуринської споріднена із творчістю Ю.Дарагана та земляка поетеси О.Стефановича.

І дуб, і лаври на чоло,
із рук архангела – рапіру.
Безсмертний, чи досить було б,
Щоб осягти святого миру?
Як можна вибрать з нагород,
Тож із усього – лиш єдине:
Тризуба знак, яко клейнод,
А прапор – жовто-синій.

Леонід Мосендз

Поет, прозаїк, критик, перекладач. Під час громадянської війни воював у лавах війська Петлюри. 1920 року разом з армією УНР відступив до Польщі. Навчався в Українській господарській академії на хіміко-технологічному факультеті. Учений-хімік, визнаний у Європі винахідник, який одним із перших розгадав таємницю «важкої води» і був тільки за крок до Нобелівської премії.

Лейтмотив його поезій – відродження України, визвольної боротьби її народу після Першої світової війни. Одним із перших відчув комічність свого народу й нації. Це було модерне світовідчуття людини ХХ століття (вінок сонетів «Юнацька весна»).

Мосендз творив «наукову» поезію, в її образну тканину сміливо вплітав філософські мотиви, уводив поняття й лексику з точних наук, розширюючи таким чином естетичне поле лірики.

Той сам закон на прямо-точних ліній
обмежує обчислений кристал,
і снігові зірки, й волошки сині,
і мутно нашарований опал.

Спіраль стихій на скрайніх межах неба,
пруdkий в орбітнім леті електрон...
Від саяв зеніту до глибин Ереба
один у Необхідності закон.
Його пізнати від альфи до омеги.
Йому віддати напруженість турбот.

Від точки охопити аж до Веги
матерії незупинимийльот.

Олена Теліга

Поетеса, революціонерка, яскрава особистість, вольова, енергійна і вродлива жінка, яка своє життя присвятила боротьбі за незалежну Україну. Під час Другої світової війни на окупованій Україні організувала літературно-мистецьке життя, очолила Спілку письменників України. У 1942 році Олену Телігу як українську патріотку гестапівці розстріляли у Бабиному Яру.

Посмертно вийшли збірки «Душа на сторожі», «прапори духа», «Полум'яні межі». У поезіях та публіцистичних виступах поетеса проголошувала героїзм як найвищу чесноту, сформувала принципи героїчної етики, наповненої героїчним діянням, відвагою, безкомпромісністю. У художньому світі поетеси панує бунт, змагання за оновлений світ, протест проти безбарвної «нудоти життя». На переконання Олени Теліги, рідний край від неволі може врятувати новий тип українця, який уміє жити й творити для своєї нації.

Чоловікові

Не цвітуть на вікні герані –
Сонний символ спокійних буднів.
Ми весь час стоїмо на грані
Невідомих шляхів майбутніх.
І тому, що в своїм полоні
Не тримають нас речі й стіни,
Ні на день в душі не холоне
Молодече бажання чину.
Що нам щастя солодких звичок
У незмінних обіймах дому –
Може, вже завтра нас відкличе
Канонада грізного грому!
І напружений погляд хоче
Відшукати у тьмі глибокій –
Блискавок фанатичні очі,
А не місяця мрійний спокій.

2. Євген Маланюк. Штрихи до портрету

Євген Маланюк - одна найяскравіших постатей вітчизняної літератури ХХ століття, визначний поет і літературознавець, культуролог і автор

мистецьких есеїв та історичних розвідок, палкий патріот і гуманіст. Його досконалі і вольові рими, наснажені енергією героїчного подвигу, щирий ліризм, поклоніння перед ідеалами краси й гармонії як основними чинниками поетичного мистецтва справляли великий вплив на українську лірику ХХ століття.

Ім'я Євгена Маланюка повернулося до УРСР наприкінці 1989 року, коли у тижневику «Україна» з'явилася добірка його віршів із супровідним словом словацького професора Мікулаша Неврлого. То був початок реабілітації поета-емігранта.

Євген Маланюк народився 2 січня 1897 року в селищі Архангород на Херсонщині (тепер Кропивницька область). Його родина належала до національно свідомих українців козацько-чумацького походження. *«У нашому старому мурованому і степового каменю домі жилося на «дві хати» - дідову й батькову. В першій хаті панував дух віків, старовинного побуту, тисячолітніх звичаїв і обрядів та свідомого «україноцентризму», - згадував поет.*

Батько, Филімон Маланюк, був освіченою людиною (не мав освіти), проводив просвітницьку роботу на селі, ставив вистави, організував читальню. Був ініціатором фонду театру в місті, дбав про відкриття гімназії, активно дописував до повітових газет, любив історію. А ще старожили пам'ятають його повіреним містечкового суду, вчителем, ... незмінним хористом церковної капели.

Мати, Гликерія, була дочкою серба, військового Якова Стоянова (збідніла дворянська сім'я), захоплювалася поезією. Від неї, писав Євген, він успадкував сердечність і любов до мистецтва.

Закінчив Єлисаветградське реальне училище в 1914 році. В той час це місто славилося як культурний центр півдня Російської імперії. *«Жодна і столиць світу ні Париж, ні Нью-Йорк не справили на мене такого враження, як Єлисаветград», - писав у автобіографії поет.*

Як свідчить Євген Маланюк, писати вірші він почав ще у 13 років, коли навчався у гімназії. Найважливішим стимулом для цього стали серйозні гуманітарні традиції реальної школи: живопис і театр, позакласне читання, які були предметом особливої уваги педагогів. Під час навчання знайомиться із творчістю видатних письменників: Оскара Уайльда, Поля Верлена, Віктора Гюго та інших.

Вступив до Петербурзького політехнічного інституту, але з початком Першої світової війни став слухачем Військової школи в Києві. 1916 року його у званні поручника направили на Південно-Західний фронт. Після Лютневої революції 1917 року перейшов на бік УНР, працював у Генеральному штабі України. У жовтні 1920 року армію УНР інтернували до Польщі, і Маланюк

опинився в таборі біля Каліша, де пробув три роки. Тут він дійшов висновку, що за умов національно трагедії потрібно виборювати свободу Україні «вже не військовою зброєю, а лише зброєю мистецтва й культури». Література мала формувати в читача національну свідомість і державницьку волю, не втрачаючи при цьому мистецької самобутності й не стаючи ілюстрацією до партійної ідеології. 1923 року Євген виїхав до Чехії, вступив до Української господарської академії в Подебрадах на інженерний факультет, який успішно закінчив,

Родина. У 1925 році Євген Маланюк одружився із Зоєю Раєвич. Шлюб цей був нетривалим – наприкінці 1929 року вони розійшлися. Отримавши диплом інженера, Євген виїздить у тому ж 1929 році. Через кілька років поет одружується вдруге з чешкою Богомілою Савицькою, яка працювала в чеському посольстві у Варшаві. Згодом у них народиться син Богдан, котрий живе і мешкає у Празі. Син спілкувався з батьком, добре знає українську мову, хоча в силу обставин виховувався з 1945 року без участі батька.

У 1929 році Маланюк закінчив навчання і переїжджає і працює у Варшаві. Навколо Євгена Маланюка і Юрія Липи об'єднуються українські письменники, створюється нове літературне угруповання «Танк», група почала видавати журнал «Ми».

Через суперечності в колах українських емігрантів Євген Маланюк залишає журнал, але не припиняє активну літературну діяльність, у тридцятих роках налагоджує стосунки з Дмитром Донцовим, з'являються його вірші, статті у журналі «Вісник». Потім, за словами поета, настала «понура доба німецької окупації». Маланюк шукав роботу, підробляв. В останні місяці війни був змушений покинути Польщу й повернутися до Чехії. Після короткочасного перебування в Празі Маланюк потрапив у Ренесбург (у Чехії залишатися було небезпечно, ім'я поета було заздальгидь внесено контррозвідкою «Смерч» до списків «антирадянських» діячів з числа українських емігрантів, які підлягали депортації або фізичному знищенню). Викладав математику й українську мову в табірній гімназії. Активно співпрацював із МУРОм.

У 1945 році Євген Маланюк був змушений залишити дім, сім'ю і податися в *другу еміграцію*. Точніше, з цього року для нього почався другий період блукань, цього разу вже у Німеччині. І знову майже чотири довгих роки життя у таборах. У таборових школах він вчителює, навколо нього знову збирається коло літературно обдарованої молоді з нової хвилі української еміграції – Леонід Лиман, Олег Зуєвський, Леонід Полтава. Поет бере участь у створенні письменницької організації СТІНА (Художній український рух), що протягом 1945-1949 років існувала в Німеччині і стала цікавою сторінкою в історії української літератури у вигнанні. А в цілому для Маланюка то були

тяжкі часи: життя перевалило за полудень віку, а його необхідно було починати заново; з чого починати, на що сподіватися – поет часто не знав.

На кінець 40-х років люди все частіше покидали табори: дехто емігрував до латинської Америки, хтось в Австралію, проте більшість прагнула потрапити у США. 1949 року поет переїхав до Нью-Йорка (*третья еміграція*), де працював і чорноробом, і креслярем. Одночасно видавав збірки, літературознавчі праці, есеї, часто подорожував, читав лекції, проводив авторські вечори. Був почесним головою об'єднання українських письменників у діаспорі «Слово».

У середовищі поетів «Празької школи» Маланюк утвердився як лірик, видавши збірки «Стиллет чи стилос?» (1925), «Гербарій» (1926). У цих книжках він виявив себе як митець із державницьким мисленням, котрий роздумує над причинами втрати Україною незалежності. За нових умов поет все-таки бачив перспективи для державної самостійності, а тому проголосив активну концепцію мистецтва, окреслив ту роль, яку повинна відіграти поезія в боротьбі за кращу долю народу. Маланюк пише про значення митця для своєї нації. Назва першої збірки символічна: стилет – невеличкий кинджал із тонким тригранним клинком, грецьке слово «стилос» (паличка для письма) символізує поезію, котра як зброя має служити Україні в її державотворчих змаганнях. Так молодий поет продовжив традиції Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, у новому ідейно-естетичному вимірі розв'язуючи проблему митця.

Його творчість поділяється на два періоди:

перший охоплює 1925 – 1943 роки, коли, крім названих збірок, виходять «Земля й залізо» (1930), «Земна Мадонна» (1934), «Перстень Полікрата» (1939), «Вибрані поезії» (1943);

другий – 1944 – 1968 роки: збірки «Влада» (1951), «П'ята симфонія» (1954), «Остання весна» (1959), «Серпень» (1964).

Євген Маланюк помер 16 лютого 1968 року. Похований на ньюджерському цвинтарі Баунд-Брук, що його американські українці назвали «нашим Пантеоном».

3. Аналіз поезії «Уривок з поеми»

Словникова робота

Рокотати — 1. Утворювати розкотисті монотонні звуки, рокіт. 2. Лунати, звучати (про рокітливі звуки).

Криця — 1. Те саме, що сталь. 2. Шматок неочищеного від різних домішок заліза пористої будови, який утворюється під час виплавляння сталі з руди або чавуну. 3. Те саме, що кресало.

Прерія — рівнинна місцевість у Північній Америці з трав'янистою рослинністю степового типу. Степовий ландшафт, що нагадує таку місцевість.

Синюха — річка в Україні, в межах Новоархангельського і Вільшанського районів Кіровоградської області та Первомайського району Миколаївської області. Ліва притока Південного Бугу (басейн Чорного моря).

Паралітик — людина, хвора на параліч.

Гураган — буря, буревій, (з вихором) шуря-буря, смерч, тайфун.

Західний Буг — річка в Україні, Білорусі та Польщі (де називається просто Буг), ліва притока Нарева (басейн Вісли).

Ідейно - художній аналіз поезії. З перших рядків поезії перед нами постає образ справжнього українця, який знає історію свого народу, якому болить сучасне, тому і в своїх переконаннях він «закохавсь у гучних віках» і «волю полюбив державну».

У поезії Є.Маланюк згадує Богдана Хмельницького, Мазепу, Гонту, Залізняка, автор намагається осмислити героїчні і трагічні сторінки історії народу. Мотив боротьби за державність України присутній майже в кожній строфі. Є. Маланюк згадує історичні часи, які були складними випробуваннями для українського народу. Він симпатизує тим, кому не байдужа доля України. Поет використовує історичні події для розкриття найкращих рис вдачі козаків-українців, таких як: волелюбність, військовий вишкіл, відчайдушність, нескореність «у бою і в танці».

Ідея поезії. (Автор засуджує загарбницьку, нищівну політику ворогів, які посягають на Державність країни «як не калічила Москва, / Не спокушав її розгон той.». Автор спонукає критично оцінити минуле і сучасне, тому ворогів він попереджає, що «Не паралітик і не лірник / Народ мій» і «в гураган подій/ жбурне тобою ще невірний». Він передбачає, що випробування для народу будуть: «Ще засилатимеш, на жаль, / До Києва послів московських», але знищити український народ як націю, Україну як державу ворогові не вдасться, бо «... по паркету наших заль / Ступати лаптю буде сквозько»).

Засоби виразності, які використав Євген Маланюк в поезії:

епітети: «січовика блідий праправнук», «п'яний сміх», «залізна голова», «свячений ніж», «козацький Буг» «весен вербний пух», «червона Синюха»;

розгорнуті метафори: «крізь папери, крізь перо, крізь дні буденні – богоданно рокоче запорозька кров», «в дикий вихор гопака втіляв життя назустріч степу», «упевнена рука зміцняла сивого Мазепу», «в батуринським огні держава рухнула», «народ мій – в гураган подій жбурне тобою», «по паркету наших заль ступати лаптю буде сквозько»;

порівняння: «лишилися, як криця», «херсонські прерії – мов Січ»

Актуальність твору. Символічність назви.

Поезія Є. Маланюка на часі, адже Україна знову переживає посягання на Державність, суверенітет. В країні йде війна, і, цитуючи Маланюка, кожен українець (як і ліричний герой вірша) усвідомлює, що «не паралітик і не лірник мій народ» і «в ураган подій» здатний захистити свою землю від «послів московських». Символічність назви учні трактують по-своєму, та все ж «Уривок з поеми» — це уривок з історії України життя її народу. І нехай цей уривок «героїчний і трагічний водночас, він тісно переплітається із сьогоденням. І знайдуться поети, які для майбутніх поколінь напишуть наступний «Уривок з поеми», у якому згадуватимуться імена українських воїнів.

4. Аналіз поезії «Напис в книзі віршів...»

Ліричними роздумами про призначення поезії, важливості місії поета в суспільстві позначений твір, який є прологом до збірки «Земля і залізо», — «Напис на книзі віршів...».

У вірші сконцентроване Маланюкове бачення себе в літературі: «Напружений, незламно-гордий, / Залізних імператор строф — / Веду ці вірші, як когорти, / В обличчя творчих катастроф»)

Поет утверджує в образі ліричного героя монолітну єдність гострого розуму й залізної волі, високої гідності й вояцького азарту. Адже імперативний характер епохи вимагав такого ж категоричного звучання від слова, що проклало тривкі містки між героїчним минулим, напруженою сучасністю та бажаним прийдешнім: «Позаду збурений Батурина / В похмурих загравах облуд, — / Вони ж металом — morituri — / Сурмлять майбутньому салют»

Співець модерної доби мусить тонко відчувати пульс часу, бачити перспективу, щоб переконливо й упевнено вести за собою інших / «Ось — блиском — булаву гранчасту / Скеровую лише вперед: / Це ще не лет, але вже наступ, / Та він завісу роздере»

Вірш пройнятий ідеєю віри в те, що його поезія («імперія поетових витворів») відкрита для нащадків, як і та висока мета, якій Є. Маланюк віддав свій хист. Повтором дієслова доконаного виду «збагнеш» автор підтверджує свій оптимізм щодо сприйняття його ідей співвітчизниками. Про невіддільність поета від суспільства, історії народу, його сьогодення і майбутнього свідчить переплетення («співіснування») слів-понять, які вказують на історичне минуле («імператор», «Батурина»), та літературознавчих термінів («строфи», «стопа», «ямб», «дифірамб»).

В останній строфі ліричний герой вкотре звертається до нащадків («збагнеш»), аби дати зрозуміти, що мистецтво слова — це не розвага, а виснажлива й відповідальна справа. Майбутні покоління мають зрозуміти, «... чим серце билось», чому меч воїна за Державність України поет змінив на перо і навпаки — мирний стилос у його руках став стилетом («Стилет — це символ боротьби, символ дії. Стилос — світ мистецтва і краси...» Є. Маланюк)

Художні засоби:

Епітети: «важкі та мускулясті стопи», «громовий дифірамб»...

Інверсія: «залізних імператор строф», «пружний одбивають ямб»...

Порівняння: «вірші, як когорти»... створюють враження військового маршу, переможної й неспинної ходи. Уся могутня імперія, що урухомлюється розумом і серцем поета, засвідчує міць і потугу, впевненість митця в собі й у своїй творчій спроможності.

Алітерація: «р» (перша строфа).

ВИСНОВОК

У своїй творчості Євген Маланюк синтезував неоромантичні, символістичні та неокласичні тенденції української лірики, стрижнем якої було висвітлення історичної долі України. У його поезії відбилися протести проти століть безправності на Україні, проголошувалася потреба формування нової, національно-свідомої особистості.